

"אורות הפרשה" עלון פרשת השבוע כיתה קטנה אבל גדולה!

בס"ד ♦ שבת קודש פרשת משפטים ♦ כד' שבט תשע"ד ♦ עלון 64

"כל זמן שהגאווה היא בלב אי-אפשר לשוב בתשובה ואי-אפשר להשכיל כל שכל טהור".

העלון יוצא לעילוי נשמת חיילי צה"ל שנפלו על קדוש השם הי"ד

"ואלה המשפטים" – מתוך שבת הראי"ה

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ [כא, א].

"כל מקום שכתוב ואלה מוסיף על הראשונים. ובכל מקום שכתוב 'אלה' פוסל את הראשונים וכו'." "ואלה המשפטים" מוסיף על הראשונים, מה שכתוב למעלה" [שמות רבה, ל, ב].

כי יש להבחין בין ההכשרה לבין התכלית. מערכת המשפט אצל בני נח הוא כדי לסדר ולתקן את הסדר החברתי. אבל מערכת המשפט אצל ישראל הוא כדי לנהוג מצוות אלוקיות. הבחנה זו נקראת בלשון המקובלים 'דעת תחתון' ו'דעת עליון' [עץ חיים לאריז"ל, שער כה, דרוש ב' כלל יז]. יסוד הדברים בתפילת חנה "כי אל דעות ד" [שמר"א ב, ג], ופירשו בזוהר [ח"ג דף רצב:]: למה לשון רבים? "בגין דאיהו בתרי גווני, עילאה ותתאה". 'דעת תתאה' הוא כינוי לשכל האנושי, לדרגת 'מדבר', להישגים של מדע וחכמה בבחינת הנבראים. לעומת זאת יש יחודה של חכמת שלמה, שהשיגה מה שלמעלה מהשמש והיא דעת עליון. "וידבר על העצים וכו' וידבר על הבהמה, ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים" [מל"א ה, יג]. כלומר "על" עמה שלמעלה מהם, בעולמות הרוחניים. וזה גם הרעיון בפסוק "וישב שלמה על כסא ד'" [דה"א כט, כג]. הישגי 'דעת תתאה' קשורים להשגות 'דעת עילאה', והכל מקופל בתורה [כדברי הרמב"ן בהקדמתו לתורה]. סידור ענייני המשפט והממון הם רק אמצעיים לתיקון ענייני החברה, למניעת גזל, הונאה וכי"ב. אבל ע"י דבקות בדרכי יושר יוכל האדם להגיע לדעת עילאה, ולעיסוק בלעדי במושגים רוחניים. אכן אם כך הם הדברים נשאלת השאלה: בחברת העתיד המתוקנת, מה יעלה בגורלם של כל אותם דיני הממונות? בעולם המשיג את מטרתו, מה יהא על האמצעיים וההכשרות למיניהם? אמנם אז יזדהו האמצעים עם המטרה, טעם העץ ישתווה לטעם הפרי, ומכשירי המצווה יהיו נידונים כמצווה עצמה. מכאן הבנה בדרשת חז"ל "אשר תשים לפניהם ולא לפני עכו"ם" [גיטין פ"ח:]. איסור זה קיים גם אם מסקנות המשפט לפני דיינים נוכרים תהא שווה לפסיקת הישראלית. כי פסק הדין הניתן ב'דעת תתאה', לעולם לא יתעלה ל'דעת עילאה'. לעולם הוא ישאר רק בגדר אמצעי והכשר להסדרת ענייני החברה. יחסר לו שאר רוח שבאמצעותו יתהפך מהכשרה למצוה, שיהפכנו לתכלית. שאר הרוח שבמשפט הישראלי, שואב כוחו מהתוספת על הראשונים, "ואלה המשפטים, מוסיף על הראשונים". [ע"פ 'שמועות ראי"ה' משפטים]

למשפחת כיתה י/3 שלוחה ברכת שבת שלום

יו"ל ע"י כיתה י/3 ישיבת ירושלים לצעירים מחזור מ"ט תשע"ג כל הזכויות שמורות

הסיפור לשבת – הראי"ה משדך ומחתן את הגרי"ש אלישיב זצ"ל

ר' אריה לוי, שישב הרבה בביתו של בעל ה'לשם', פגש שם את הנכד הצעיר – ר' יוסף שלום. כבר אז הכיר ר' אריה בגדלותו המיוחדת והנדירה של ר' יוסף שלום.

באחד הימים השיח רבי אריה לוי לפני מרן הראי"ה את צערו, כי לדעתו ישנו בחור מצוין, למדן וצדיק, שמתאים לבתו. אולם כשהעלו את ההצעה לפני הבחור, לא רצה לקבל את ההצעה (או מפני שחשב שישנן הצעות טובות יותר או מפני שעדיין לא רצה להינשא). כששאל הראי"ה מיהו הבחור, נענה כי מדובר בר' יוסף שלום אלישיב. ביקש מרן הרב שיקראו לבחור והמליץ לו לקבל את ההצעה, ואכן הם התחתנו.

את נישואין ערך כמובן מרן הרב קוק זצ"ל. עד היום, כשמשוחחים עם הגרי"ש ועולה שמו של הראי"ה תוך כדי שיחה, משתבח הגרי"ש בכך שזכה שהראי"ה ערך את חופתו.

מספר הגרי"י בוקסבוים זצ"ל, מנהל 'מכון ירושלים' ותלמידו של מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל: פעם אחת היה עורך אחד במכון שלנו שמצא קטע שהרב קוק הוציא והדפיס בקובץ תורני. לאחר שהכניס אותו לאוצר מפרשי התלמוד, עורך פלוני הוציא אותו. אחד מהעובדים התלונן על כך. קראתי לעורך ואמרתי לו: "אני רוצה שאתה תלמד איתי את הקטע. אם יש לך קושיה ודבריו של הרב צריכים עיון אז בבקשה". הוא ענה לי: "בכלל לא נכנסתי לעניינים. אני חושב שקטע מכתבי הרב קוק לא מתאים לאוצר מפרשי התלמוד". אמרתי לו: "מרגע זה אתה מפוטר". הוא לא קיבל את הדברים, והלכנו לדין תורה אצל הרב אלישיב.

הרב אלישיב היה מזועזע. הוא אמר לאותו עורך: "אתה הכרת את הרב קוק? דע לך שהוא היה קדוש. הוא לא היה שייך לתקופה שלנו, ולא הבינו אותו טוב. בוודאי שר' יוסף רשאי לפטר אותך. אני הייתי עושה אותו דבר".

משנת - הראי"ה זצ"ל

וְאֵלֶּה הַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לְפָנֶיהֶם [כא, א].

"העונשים החברתיים, בייחוד בשביל היזק ממון, יש להם שני מקורות נפשיים: טוב ורע. האחד נובע מתוך ההכרה שאסור לעשות עוולה, והעושה עוול צריך שייסר כדי שתתחזק ההכרה הטובה הזאת. והשני בא מתוך צרות עין, שהאיש האחר אין לו ליהנות בשלי, או לנגוע בשלי, מפני שההרגשה של השלי ושל האני היא חזקה ומגושמת באין שיעור. כל המשפטים שהם הולכים בלא מקור אלהי יונקים ממקור הרע, וכל המשפטים האלוקיים אין בהם כלום מהרע, כי אם הכל נובע ממקור הטוב של האמת והיושר כשהוא לעצמו. והענפים יש בהם מן השורש. פעמים בגילוי ופעמים רק בהעלם. ומשפטי הגויים ברובם נובעים מן האנוכיות הגסה הזאת, שעליה בנויה החברה הפוליטית של האנושיות. עד אשר לא באה למידה הנבואית העליונה של כיתות החרבות לאתים. אחת היא מלחמת ד' של ישראל, שיסודה הוא רק הגברתה של האורה האלוקית, הדורשת את יסוד המשפט ממקורו הטוב. ובכל מקום שאתה מוצא אגוריאות של גויים, אף על פי שדינם כדיני ישראל, אסור לדון בפניהם, שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם ולא לפני גויים. כי המקור של החברה האנושית. המפורדת ללאומים לוחמים זה בזה בלא רחמים. יונק הוא עדיין ממקור הרשעה, והצורה המשפטית באה לא מהמלחמה נגד העוול בכלל, אלא מהרשעה וצרות העין נגד האיש האחר שאינו בעל אותו הרכוש, וההזדמנות הארעית שנתדמו הדינים בצורתם החיצונה, אינה יכולה לטהר את הזוהמא המקורית של נטיית הנפש שיסוד המשפט יונק ממנה"

[מרן הראי"ה, 'שמונה קבצים', קובץ ב' פסקה רסז].

העלון יוצא לעילוי נשמת בחורי הישיבה שנרצחו ערב ר"ח אדר ב' תשס"ח הי"ד